

Azərbaycan Respublikası Maliyyə
Nazirliyinin 2009-cu il "13" yanvar
tarixli İ-04 nömrəli əmri ilə təsdiq
edilmişdir.

**“PAY ALƏTLƏRİ ƏSASINDA ÖDƏMƏ
ÜZRƏ”
KOMMERSİYA TƏŞKİLATLARI üçün 33 № li
MİLLİ MÜHASİBAT UÇOTU STANDARTI**

MÜNDƏRİCAT

Standartın təyinatı	3
Məqsəd	3
Standartın tətbiqi sahəsi	3
Anlayışlar.....	4
TANINMA	6
Kapital alətləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi.....	7
Xülasə	7
Xidmətlərin əldə edildiyi sövdələşmələr.....	7
Təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərinə istinadən qiymətləndirilmiş sövdələşmələr	7
Təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərinin müəyyən olunması	7
Hüququn verilməsi şərtlərinin müzakirəsi	8
Yenidən yükləmə şərtinin müzakirəsi	8
Hüququn verilməsi tarixindən sonra	9
Kapital alətlərinin ədalətli dəyərinin etibarlı qiymətləndirilə bilməməsi.....	9
Ləğv olunmalar və ödəmələr də daxil olmaqla, təqdim olunmuş kapital alətlərinin şərtlərinə dəyişikliklər	10
Pul vəsaitləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri	11
Pul vəsaitlərinin alternativləri ilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri	11
Şərtləri əks tərəfi ödəmə yolu seçimi ilə təmin edən, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri	11
Şərtləri müəssisəni ödəmə yolu seçimi ilə təmin edən, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri	12
Məlumatın açıqlanması	13
Keçid müddəaları	15
Qüvvəyə minmə tarixi.....	15
ƏLAVƏ 1	16
“PAY ALƏTLƏRİ ƏSASINDA ÖDƏMƏ” adlı 2 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müqayisə	16

“PAY ALƏTLƏRİ ƏSASINDA ÖDƏMƏ ÜZRƏ”

33 № li KOMMERSİYA TƏŞKİLATLARI üçün MİLLİ MÜHASİBAT UÇOTU STANDARTI

Standartın təyinatı

1. Bu Standart «Mühasibat uçotu haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa uyğun olaraq hazırlanmış və “Pay Alətləri Əsasında Ödəmə” adlı 2 №-li Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartına əsaslanmışdır

Məqsəd

2. Bu Standartın məqsədi, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsini yerinə yetirən müəssisə tərəfindən maliyyə hesabatverməsini müəyyən etməkdir. Bu Standart xüsusilə, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinin təsirlərinin, səhm opsiyonlarının işçilərə təqdim olunduğu sövdələşmələrə aid olan xərclər daxil olmaqla, mənfəət və ya zərər və maliyyə vəziyyətində əks etdirilməsini tələb edir.

Standartın tətbiqi sahəsi

3. Bu Standart, Uçot Qaydaları nəzərə alınmaqla Azərbaycan Respublikasının Mühasibat Uçotu haqqında Qanununun 10-cu maddəsinə əsasən maliyyə hesabatlarını hazırlayan kommersiya təşkilatları tərəfindən tətbiq edilir
4. Mühasibat uçotunu tənzimləyən qüvvədə olan normativ-hüquqi aktlar ilə bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı arasında ziddiyyət yarandığı halda, hazırkı Standart tətbiq edilir.
5. Müəssisə, aşağıdakılar daxil olmaqla, bütün pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinin uçotu üçün bu Standartı tətbiq etməlidir:
  - (a) Müəssisənin *kapital alətlərinin* (səhmlər və səhm opsiyonları daxil olmaqla) əvəzi kimi mal və ya xidmətlər əldə olunmuş *kapital alətləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi*,
  - (b) Müəssisənin səhmlərinin və ya digər kapital alətlərinin dəyərində əsaslanan məbləğdə təhizatçıya öhdəliyi yarandığı və mal və ya xidmətlər əldə etdiyi *pul vəsaitləri ilə həyata keçirilmiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri*, və
  - (c) 8 və 9-cı maddələrdə verilənlər istisna olmaqla, şərtləri müəssisəyə və ya təhizatçıya pul vəsaitləri və ya kapital alətlərinin buraxılması ilə ödəmə seçimi verən, mal və ya xidmətlərin əldə olunduğu sövdələşmələr.
6. Köçürmənin müəssisəni mal və ya xidmətlərlə təchiz edənlərə ödəmədən başqa məqsəd üçün edildiyinin aydın olduğu hallar istisna olmaqla, bu Standartın məqsədləri üçün, müəssisənin kapital alətlərinin səhmdarlar tərəfindən müəssisəni mal və ya xidmətlərlə təchiz edən tərəfə köçürülməsi pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsidir. Bu həmçinin, əsas müəssisənin və müəssisə ilə eyni qrupda olan digər müəssisənin kapital alətlərinin müəssisəni mal və ya xidmətlərlə təchiz edən tərəfə köçürülməsinə də şamil edilir

- 7 Bu Standartın məqsədləri üçün, işçilərlə (və ya digər tərəflə) sövdələşmə, onların müəssisənin kapital alətlərinin sahibi olduğu halda, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi kimi qəbul olunmur.
- 8 5-ci maddədə vurğulandığı kimi, bu Standart, müəssisənin mal və ya xidmət əldə etdiyi pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinə tətbiq edilir. Mallara mal-material ehtiyatları, istehlak malları, tikililər, qurğular və avadanlıq, qeyri-maddi və digər qeyri-maliyyə aktivləri daxildir. Buna baxmayaraq, müəssisə, müəssisələrin birləşməsindən əldə olunan xalis aktivlərin bir hissəsi kimi qazanılan malların sövdələşmələrinə bu Standartı deyil, “Müəssisələrin birləşməsi” adlı 18 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı tətbiq etməlidir. Beləliklə, əldə olunan şirkətin idarə olunmasının əvəzində müəssisələrin birləşməsi zamanı buraxılmış kapital alətləri, bu Standartın əhatə dairəsinə daxil deyildir. Buna baxmayaraq, işçi kimi (xitmətlərin davam etdirilməsindən gəlir), əldə olunan şirkətin işçilərinə təqdim olunmuş kapital alətləri, bu Standartın əhatə dairəsinə aiddir. Eyni şəkildə, müəssisələrin birləşməsi və ya digər kapital restrukturizasiyası səbəbindən pay alətləri əsasında ödəmə razılaşmalarının ləvğətmə, əvəzetmə və ya digər dəyişiklikləri bu Standarta uyğun uçota alınmalıdır.
- 9 Müəssisənin “Maliyyə alətləri: Məlumatın açıqlanması və təqdim edilməsi” adlı 15 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartın və “Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə” adlı 36 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartın əhatə dairəsinin müqavilələrinə aid olan mal və ya xidmətləri əldə etdiyi və ya aldığı pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinə bu Standart tətbiq edilmir.

Anlayışlar

Pul vəsaitləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi

Müəssisənin səhmlərinin və ya digər kapital alətlərinin qiymətinə (və ya dəyərinə) əsaslanan məbləğdə pul vəsaitləri və ya digər aktivləri mal və ya xidmətlərin təhizatçısına köçürmə öhdəliyi yaradan, müəssisənin mal və ya xidmətlər əldə etdiyi pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi.

Eyni xidmətləri göstərən işçilər və digər tərəflər

Müəssisəyə fərdi xidmət göstərən və;

- (a) hüquqi və vergi məqsədləri üçün işçi kimi nəzərdən keçirilən şəxslər
- (b) hüquqi və vergi məqsədləri üçün işçi kimi nəzərdən keçirilən şəxslər kimi müəssisənin nəzarəti altında işləyən şəxslər; və ya
- (c) göstərilən xidmətlərin müəssisə işçilərinin xidmətləri ilə eyni olan şəxslər.

Misal kimi bu anlayış bütün idarəetmə heyətini (o cümlədən icraçı direktor olmayan direktorları), yəni, müəssisənin fəaliyyətini planlaşdırma, istiqamətləndirmə və nəzarət səlahiyyəti və cavabdehliyi olan fərdləri əhatə edir.

Kapital alətləri

Bütün öhdəliklər çıxıldıqdan sonra müəssisənin aktivlərində azalan marağı göstərən müqavilə.

Təqdim olunmuş kapital alətləri

Pay alətləri əsasında ödəmə razılaşmaları əsasında müəssisə tərəfindən digər tərəfə həmin müəssisənin **pay alətləri** üzrə verilən haqq (şərti və ya qeyri-şərti)

Kapital alətləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi

Müəssisənin **kapital alətlərinin** əvəzi kimi mal və ya xidmətlər əldə edən **pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri** (**səhmlər və səhm opsiyonları** da daxil olmaqla)

Ədalətli dəyər

Müstəqil, yaxşı məlumatlandırılmış və bu cür əməliyyatı həyata keçirməkdə maraqlı olan tərəflər arasında aktivin mübadilə edilə biləcəyi, öhdəliyin ödənilə biləcəyi, və ya **təqdim olunmuş kapital alətlərinin** dəyişdirilə biləcəyi məbləğdir.

Təqdim olunma tarixi

Müəssisə və əks tərəfin razılığın şərtləri üzrə ümumi anlaşması olan zaman, müəssisə və digər tərəf arasında (işçi də daxil olmaqla) səhmlər əsasında ödəmə sövdələşmənin razılığına gəldiyi tarixdir. Təqdim olunma tarixində təqdim olunma şərtləri yerinə yetirilən halda, müəssisə əks tərəfə pul vəsaitlərinə, digər aktivlərə və ya müəssisənin kapital alətlərinə haqq verir.

Həqiqi dəyər

əks tərəfin yazılmasına haqqı (şərtli və ya şərtsiz) olan səhmlərin **ədalətli dəyəri** ilə əks tərəfdən həmin səhmlərə görə tələb olunan (və ya tələb olunacaq) qiymət arasındakı fərq. Məsələn, **icra dəyəri** 15 manat və səhm dəyəri 20 manat olan **səhm opsiyonunun həqiqi dəyəri** 5 manatdır.

Bazar şərti

Müəyyən olunmuş səhm qiymətinə və ya səhm opsiyonunun müəyyən olunmuş həqiqi dəyərinə nail olma və ya digər müəssisələrin kapital alətlərinin bazar qiymətləri göstəricilərinə yaxın olan qiymətə, müəssisənin öz kapital alətlərinin bazar qiymətlərini çatdırmaqdan ibarət olan bazar məqsədinə nail olma kimi, müəssisənin kapital alətlərinin bazar qiyməti ilə bağlı olan kapital alətinin icra oluna bilməsi, hüquqların verilməsi və icra qiymətinin asılı olduğu şərtidir.

Qiymətləndirmə tarixi

Bu Standartın məqsədləri üçün, təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərinin qiymətləndirilməsi tarixi. İşçi və oxşar xidmətləri göstərən digər şəxslər ilə sövdələşmələr üçün qiymətləndirmə tarixi təqdim olunma tarixidir. İşçi və oxşar xidmətləri göstərən şəxslərdən başqa tərəflərlə sövdələşmələr üçün, qiymətləndirmə tarixi müəssisə malları əldə edən və ya əks tərəf xidmətləri göstərən tarixdir.

«Yenidən yükləmə» şərti

Səhm sahibinin əvvəl təqdim olunmuş müəssisənin opsiyonlarını icra qiymətini ödəmək məqsədilə istifadə etməsindən asılı olmayaraq pul vəsaitləri əvəzinə əlavə səhm opsiyonlarının avtomatik təqdim olunması şərti.

«Yenidən yükləmə» opsiyonu

əvvəlki səhm opsiyonunun icra qiymətini ödəmək üçün səhm icra olunan zaman təqdim olunan yeni səhm opsionu.

Pay alətləri əsasında ödəmə razılaşması

Müəyyən hüququn verilməsi şərtlərinə cavab verdikdə, müəssisənin səhmlərinin və ya digər kapital alətlərinin ədalətli dəyərinə əsaslanan məbləğdə, digər tərəfin nağd ödəniş almağa və ya kapital alətləri əldə etməyə haqq qazandığı, müəssisənin və digər tərəfin (işçi də daxil olmaqla) bağladığı səhmlərə ödəmə sövdələşməsi.

Pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi

Müəssisənin, kapital alətlərinin (səhm və səhm opsiyonları da daxil olmaqla) əvəzi kimi mal və ya xidmətlər, və ya səhmləri və ya digər kapital alətlərinin qiymətinə əsaslanan məbləğdə mal və ya xidmətlər əldə etdiyi sövdələşmə.

Səhm opsionu

Sahibinə müəssisənin səhmlərini göstərilən dövr üçün sabit və ya təyin olunmuş qiymətlə əldə etmək haqqı (öhdəliyini yox) verən müqavilə.

Hüququn verilməsi

Göstərilən hər hansı bir hüququn verilməsi şərtlərinin yerinə yetirilməsi zamanı, pay alətləri əsasında ödəmə razılığına görə, müəssisənin pul vəsaitləri, digər aktivlər və ya kapital alətlərinə olan əks tərəfin haqqı.

Hüququn verilməsi şərtləri

Səhmlər əsasında ödəmə razılaşması üzrə, əks tərəfin müəssisəyə məxsus olan pul vəsaitləri, digər aktivləri və ya kapital alətlərini əldə etməsinə haqq verməsi üçün yerinə yetirilməli olan şərtlər. Hüququn verilməsi şərtlərinə əks tərəfi göstərilən xidmət dövrünü başa vurmağı tələb edən istismar şərtləri və göstərilən icra hədəflərinin yerinə yetirilməsini tələb edən icra şərtləri (məsələn, göstərilən dövr ərzində müəssisənin mənfəətində göstərilən artım) daxildir.

Hüququn verilməsi tarixi

Pay alətləri əsasında ödəmə razılaşmasının bütün göstərilən hüququn verilməsi şərtlərinin yerinə yetirilmə tarixi.

TANINMA

- 11 Müəssisə pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri ilə alınan mal və ya xidmətləri, onları əldə edən zaman tanımalıdır. Müəssisə kapitalla ödənilmiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrində əldə etdiyi mal və ya xidmətlər üçün kapitaldakı müvafiq artımı, və pul vəsaitləri ilə həyata keçirilmiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrində yaranan öhdəliyi tanımalıdır.
- 12 Pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrində əldə olunan mal və ya xidmətlər aktiv kimi tanınma meyarlarına cavab vermədiyi halda, onlar xərc kimi tanınmalıdır

Kapital alətləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi

Xülasə

- 13 Müəssisə, ədalətli dəyər etibarlı əsasda qiymətləndirilə bilinən halda, əldə olunan mal və ya xidmətləri və kapitaldakı müvafiq artımı, kapital alətləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi üçün birbaşa həmin dəyərdə hesablamalıdır. Müəssisə əldə olunan mal və ya xidmətlərin ədalətli dəyərini etibarlı əsasda qiymətləndirə bilmədiyi halda, əldə olunan mal və ya xidmətləri və kapitaldakı müvafiq artımı, dolayı olaraq, təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərində münasibətdə hesablanmalıdır
- 14 13-ci maddənin tələblərini işçi və digər oxşar xidmətləri göstərən tərəflə sövdələşmələrə tətbiq etmək üçün, əldə olunan xidmətlərin ədalətli dəyərini etibarlı əsasda hesablamağın mümkün olmaması səbəbindən, müəssisə, əldə olunan xidmətlərin ədalətli dəyərini, təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərində münasibətdə hesablamalıdır.. Həmin kapital alətlərinin ədalətli dəyəri təqdim olunma tarixində hesablanmalıdır.
- 15 10-cu maddənin tələblərini işçilərdən qeyri tərəflə sövdələşmələrə tətbiq etmək üçün, əldə olunan mal və ya xidmətlərin ədalətli dəyərini etibarlı əsasda hesablana biləcəyi haqda təkzib oluna bilən ehtimal olmalıdır. Bu ədalətli dəyər, müəssisə tərəfindən malların alınması və ya əks tərəfdən xidmətlər göstərilən zaman hesablanmalıdır. Nadir hallarda, müəssisə bu ehtimalı əldə edilən mal və ya xidmətlərin ədalətli dəyərini etibarlı əsasda hesablama bilməməsi səbəbindən təkzib edən zaman, o, əldə edilən mal və ya xidmətləri və kapitaldakı müvafiq artımı malı əldə edən və ya əks tərəf xidməti göstərən zaman hesablanmış, təqdim olunan kapital alətlərinin ədalətli dəyərində istinadən, yəni dolayı olaraq hesablamalıdır

Xidmətlərin əldə edildiyi sövdələşmələr

- 16 Təqdim olunmuş kapital alətləri üzrə hüquqlar dərhal verildiyi halda, əks tərəf həmin kapital alətlərinə haqq əldə etmək üçün xüsusi xidmət dövrünü başa vurmağa məcbur deyil. Əksinə, müvafiq dəlillər mövcud olmadığı halda, müəssisə, kapital alətlərinin əvəzi kimi əks tərəfdən göstərilən xidmətlərin əldə olunmasını ehtimal etməlidir. Bu halda, müəssisə, əldə olunmuş xidmətləri və kapitaldakı müvafiq artımı təqdim olunma tarixində tam tanımalıdır
- 17 Əks tərəf göstərilən xidmət dövrünü başa vurmadan təqdim olunmuş kapital alətləri üzrə hüquqların verilmədiyi halda, həmin kapital alətlərinin əvəzi kimi əks tərəfdən göstərilən xidmətlər gələcəkdə, hüququn verilməsi dövründə əldə olunacaq. Xidmətlərin təhizatçı tərəfindən hüququn verilməsi dövründə göstərilməsi səbəbindən, müəssisə bu xidmətlərə və kapitaldakı müvafiq artıma görə hesabat verməlidir.

Təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərində istinadən qiymətləndirilmiş sövdələşmələr

Təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərində müəyyən olunması

- 18 Təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərində istinadən hesablanan sövdələşmələr üçün, müəssisə, qiymətləndirmə tarixində təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərini, həmin kapital alətlərinin təqdim olunma qərar və şərtləri nəzərə alınaraq, imkan olarsa bazar qiymətinə əsaslanaraq hesablamalıdır (20-23-ci maddələrin tələblərinin mövzusu).

- 19 Cari qiymətlər məlum olmayan halda, müəssisə, məlumatlı, bu əməliyyatı həyata keçirməkdə istəklilən müstəqil tərəflər arasında sövdələşmə zamanı həmin alətlərin qiymətləndirmə tarixində olan ədalətli dəyərinin müəyyən olunması üçün hesablaşma üsulunu tətbiq etməklə, təqdim olunan kapital alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirməlidir. Hesablaşma üsulu maliyyə alətlərinin ümumi qəbul edilmiş qiymətdəyiymə metodologiyaları ilə uyğun olmalı və məlumatlı, bu əməliyyatı həyata keçirməkdə istəklilən bazar iştirakçıları tərəfindən qiymətin müəyyən olunması zamanı nəzərə alınacaq bütün faktor və mülahizələri özündə birləşdirməlidir (20-23-ci maddələrin mövzusu).

Hüququn verilməsi şərtlərinin müzakirəsi

- 20 Xüsusi hüququn verilməsi şərtləri yerinə yetirildikdən sonra kapital alətləri şərti olaraq təqdim oluna bilər. Məsələn, səhmin və ya səhm opsiyonlarının işçiyə təqdim olunması, səciyyəvi olaraq işçinin göstərilmiş dövr ərzində müəssisədə qalmasından asılıdır. Müəssisənin göstərilən mənfəətə çatması və ya müəssisənin səhmlərinin qiymətində göstərilən artım kimi yerinə yetirilməli olan fəaliyyət şərtləri ola bilər. Qiymətləndirmə tarixində səhm və ya səhm opsiyonlarının ədalətli dəyərinin qiymətləndirilməsi zamanı bazar şərtlərindən fərqlənən hüququn verilməsi şərtləri nəzərə alınmamalıdır. Bunun əvəzinə, hüququn verilməsi şərtləri sövdələşmə məbləğinin hesablaşmasına daxil olan kapital alətlərinin sayına elə düzəliş etmək yolu ilə nəzərə alınmalıdır ki, sonda, təqdim olunmuş kapital alətlərinin əvəzi kimi əldə olunmuş mal və ya xidmətlər üçün qəbul edilmiş məbləğ, nəticə etibarilə hüquqların verildiyi kapital alətlərinin sayına əsaslanın. Təqdim olunmuş kapital alətləri hüququn verilməsi şərtlərini yerinə yetirmədiyi üçün hüquqların verilmədiyi səbəbindən, kumulyativ əsasda əldə olunmuş mal və ya xidmətlər üçün heç bir məbləğ tanınmır. Məsələn, əks tərəf göstərilən xidmət dövrünü başa vurmamışsa, və ya fəaliyyət şərti yerinə yetirilməyibsə (22-ci maddənin tələblərinin mövzusu)
- 21 20-cı maddənin tələblərini tətbiq etmək üçün, müəssisə, hüquqların verilməsinin gözlənilədiyi kapital alətlərinin sayının ən yaxşı mövcud qiymətləndirilməsinə əsaslanan hüququn verilməsi dövrü ərzində əldə olunmuş mal və ya xidmətlər üçün məbləği tanınmalı və həmin qiymətləndirməyə, zərurət olan halda, növbəti məlumatın hüquqların verilməsinin gözlənilədiyi kapital alətlərinin sayında keçmiş qiymətləndirmədən fərqli olduğunu göstərən zaman dəyişikliklər etməlidir. Hüququn verilməsi tarixində, müəssisə, nəticə etibarilə hüquqların verildiyi kapital alətlərinin sayını bərabərləşdirmək üçün qiymətləndirməyə düzəliş etməlidir (22-ci maddənin tələblərinin mövzusu).
- 22 Hüququn verilməsi (və ya icra oluna bilmə) asılı olan məqsədli səhmlərin qiyməti kimi bazar şərtləri, təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərinin hesablaşmasında nəzərə alınmalıdır. Bu səbəbdən, kapital alətlərinin bazar şərtləri ilə təqdim olunması üçün, bazar şərtlərinə cavab verməsindən asılı olmayaraq, müəssisə, bütün digər hüququn verilməsi şərtlərinə (yəni, müəyyən xidmət dövrü ərzində xidmət göstərən işçidən əldə olunmuş xidmətlər) cavab verən əks tərəfdən əldə olunan mal və ya xidmətləri tanınmalıdır

Yenidən yükləmə şərtinin müzakirəsi

- 23 Yenidən yükləmə şərti olan opsiyonlar üçün, hesablaşma tarixində təqdim olunmuş opsiyonların ədalətli dəyəri qiymətləndirilərkən, yenidən yükləmə şərti nəzərə alınmamalıdır. Bunun əvəzinə, sonradan yenidən yükləmə şərti olan opsiyon təqdim olunan halda, yenidən yükləmə şərti yeni opsiyonun təqdim olunması kimi qeyd olunmalıdır.

Hüququn verilməsi tarixindən sonra

- 24 13-23-ci maddələrə uyğun olaraq əldə olunmuş mal və ya xidmətləri və kapitaldakı müvafiq artımı tanıyaraq, müəssisə, hüququn verilməsi tarixindən sonra ümumi kapitalla sonrakı düzəliş etməməlidir. Məsələn, müəssisə, hüquqların verildiyi kapital alətləri sonradan itirilmiş və ya səhm opsiyonları istifadə olunmamış olduğu zaman, işçidən əldə olunan xidmətlərin tanınması üçün tanınan məbləği ləğv etməməlidir. Buna baxmayaraq, bu tələb, müəssisə üçün kapital daxilində köçürmələri tanımağa maneə törətmir, yəni bu, kapitalın bir tərkib hissəsindən digərinə köçürmə kimi qəbul olunur.

Kapital alətlərinin ədalətli dəyərini etibarlı qiymətləndirilə bilməməsi

- 25 18-24-cü maddələrin tələbləri, müəssisədən, təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərini istinadən səhmlərə əsasən ödəmə sövdələşmələrinin qiymətləndirilməsi tələb olunan zaman tətbiq olunur. Nadir hallarda, müəssisə təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə tarixində 18-23-ci maddələrin tələblərinə uyğun olaraq qiymətləndirmək iqtidarında olmur. Bu hallarda, müəssisə aşağıdakıları etməlidir
- (a) ilkin olaraq, malların əldə edilməsi və ya digər tərəfin xidmətləri göstərməsi tarixində, və hər sonrakı hesabat tarixində və son hesablaşma tarixində, bu dəyerdə hər hansı dəyişiklik mənfəət və ya zərərdə tanınmaqla, kapital alətlərini həqiqi dəyərlə hesablamalıdır. Səhm opsiyonlarının təqdim olunması üçün: səhm opsiyonları icra olunarsa, müsadirə olunarsa (məsələn, fəaliyyətin dayandırılması yolu ilə), qiymətdən düşərsə (məsələn, opsiyonun müddətinin sonunda) pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi üzrə son hesablaşma aparılır.
- (b) nəticə etibarilə hüquqların verildiyi və ya icra olunan kapital alətlərinin sayına əsaslanaraq əldə olunan mal və ya xidmətləri tanımalıdır. Bu tələbi səhm opsiyonlarına tətbiq etmək üçün, müəssisə, hüququn verilməsi dövründə əldə olunmuş mal və ya xidmətləri, 15 və 16-cı maddələrə müvafiq olaraq, 16-cı maddənin (b) bəndinin tələbləri istisna olmaqla, tanımalıdır. Hüququn verilməsi tarixində əldə olunmuş mal və ya xidmətlər üçün tanınmış say, hüququn verilməsi üçün nəzərdə tutulmuş səhm opsiyonlarının sayına əsaslanmalıdır. Sonrakı məlumat hüququn verilməsi üçün nəzərdə tutulmuş səhm opsiyonlarının sayının əvvəlki qiymətləndirmələrə görə fərqli olduğunu göstərən halda, müəssisə, o qiymətləndirməyə düzəliş etməlidir. Son nəticədə hüquqların verildiyi kapital alətlərinin sayına bərabər olan qiymətləndirməyə, müəssisə hüququn verilməsi tarixində düzəliş etməlidir. Səhm opsiyonları sonradan müsadirə olunan halda, müəssisə əldə olunmuş mal və ya xidmətlər üçün tanınmış məbləği hüququn verilməsi tarixində dəyişməlidir
- 26 Müəssisə 25-cü maddəni tətbiq edən halda, təqdim olunmuş kapital alətlərinin şərtlərinə hər hansı bir dəyişiklik 24-cü maddədə verilmiş həqiqi dəyər metodunun tətbiqi zamanı nəzərə alındığı səbəbindən 27-30-cu maddələrin tətbiqi vacib deyildir. Buna baxmayaraq, müəssisə 25-cü maddənin tətbiq olunduğu kapital alətlərinin təqdim olunması üzrə hesablaşmanı həyata keçirirsə:
- (a) hesablaşma hüququn verilməsi tarixində baş verən halda, müəssisə bunun hüququn verilməsinin tezləşdirilməsi kimi təqdim etməli və buna görə də hüququn verilməsi müddətinin qalığı üzrə əldə olunmuş xidmətlər üçün tanına bilən məbləği dərhal tanımalıdır.
- (b) hesablaşma üçün edilən hər hansı bir ödəmə, həmin ödəmənin yenidən alınma tarixində hesablanmış kapital alətlərinin həqiqi dəyərindən çox olduğu hallar istisna olmaqla, kapital alətlərinin yenidən alınması, yəni kapitaldan tutulma kimi uçota alınmalıdır. Hər hansı belə artıq məbləğ xərc kimi tanınmalıdır.

Ləğv olunmalar və ödəmələr də daxil olmaqla, təqdim olunmuş kapital alətlərinin şərtlərinə dəyişikliklər

- 27 Müəssisə, təqdim olunmuş kapital alətlərinin şərtlərinə dəyişikliklər edə bilər. Məsələn, o, işçilərə təqdim olunmuş opsiyonların ədalətli dəyərini artıran icra qiymətini azalda bilər (yəni, opsiyonları yenidənqiymətləndirir). Dəyişikliklərin nəticələrinin uçotu haqqında 28-30-cu maddələrin tələbləri, işçilərlə pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinin kontekstində ifadə olunub. Buna baxmayaraq, təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərində istinadən qiymətləndirilmiş, işçilərdən qeyri tərəflər ilə pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinə də bu tələblər tətbiq olunmalıdır. Son halda, 28-30-cu maddələrdəki təqdim olunma tarixinə hər hansı istinad, müəssisə mal əldə edən və ya əks tərəf xidməti göstərən tarixə istinad olmalıdır.
- 28 Müəssisə, ən azı, təqdim olunma tarixində müəyyən olunmuş hüququn verilməsi şərtlərinə cavab vermədiyinə görə kapital alətləri üzrə hüquqlar verilənə qədər, təqdim olunmuş həmin kapital alətlərinin təqdim olunma tarixindəki ədalətli dəyəri ilə hesablanmış xidmətləri tanınmalıdır. Bu, kapital alətlərinin təqdim olunmasının şərt və müddətlərinə edilən dəyişikliklərdən, ləğv etmələrdən və ya kapital alətlərinin təqdim olunması üzrə hesablaşmalardan asılı olmayaraq tətbiq olunur. Bundan başqa, müəssisə, pay alətləri əsasında ödəmə razılaşmasının ümumi ədalətli dəyərini artıran, başqa sözlə desək, işçilərə sərfəli olan dəyişikliklərin nəticələrini tanınmalıdır. Bu tələbin tətbiqi üzrə təlimat "B" Əlavəsində verilmişdir.
- 29 Müəssisə hüququn verilməsi dövrü ərzində kapital alətlərinin təqdim olunmasını ləğv edir və ya kapital alətlərinin təqdim olunması üzrə hesablaşma həyata keçirirsə (hüququn verilməsi şərtlərinə cavab vermədiyinə görə itirilən təqdim olunmanın ləğvindən başqa):
- Müəssisə, ləğvetməni və ya hesablaşmanı hüququn verilməsinin tezləşdirilməsi kimi qeyd etməli və buna görə də hüququn verilməsi müddətinin qalığından sonra əldə olunmuş xidmətlər üçün tanına biləcək məbləği dərhal tanınmalıdır.
  - Təqdim olunmanın ləğvi və ya hesablaşma üzrə işçilərə verilən hər hansı bir ödəmə kapital payının yenidən alınması, yenidən alınma tarixində hesablanmış təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərindən artıq olan hallar istisna olmaqla, yeni kapitaldan tutulma kimi qeyd olunmalıdır. Hər hansı belə artıq məbləğ xərc kimi tanınmalıdır.
  - İşçiyə yeni kapital alətləri təqdim olunduqda və həmin təqdim olunmuş kapital alətləri ləğv olunmuş kapital alətlərinin əvəzi kimi təqdim olunmuş yeni kapital alətləri kimi tanınan halda, müəssisə, əvəzedici kapital alətlərinin təqdim olunmasını, 27-ci maddəyə və B əlavəsinə uyğun olaraq, kapital alətlərinin orijinal təqdim olunmasının dəyişiklikləri kimi qeyd etməlidir. Təqdim olunmuş artan ədalətli dəyər, əvəzedici kapital alətlərinin təqdim olunma tarixində, həmin əvəzedici kapital alətlərinin ədalətli dəyəri ilə ləğv olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyəri arasındakı fərkdir. Ləğv olunmuş kapital alətlərinin xalis ədalətli dəyəri, onların ədalətli dəyərindən, ləğvolunmadan dərhal öncə, yuxarıdakı (b) bəndinə uyğun olaraq kapitaldan tutulma kimi qeyd olunan, ləğvolunma üzrə işçilərə edilən ödəmələrin məbləği tutulandan sonrakı ədalətli dəyəridir. Müəssisə ləğvolunmuş kapital alətlərinin əvəzi kimi verilmiş yeni kapital alətlərini əvəzedici kapital alətləri kimi tanımayan halda, həmin əvəzedici kapital alətləri yeni kapital alətlərinin təqdim olunması kimi qeyd olunmalıdır.
- 30 Müəssisə hüquqların verildiyi pay alətlərini yenidən alan zaman, işçiyə ödənilən məbləğ kapitaldan tutulma kimi qeyd olunmalıdır (ödəmə məbləğinin yenidən alınma tarixində hesablanmış pay alətlərinin həqiqi dəyərindən artıq olduğu hallar istisna olmaqla). Hər hansı belə artıq məbləğ xərc kimi tanınmalıdır.

Pul vəsaitləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri

- 31 Pul vəsaitləri ilə həyata keçirilmiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri üçün, müəssisə əldə olunan xidmətləri və yaranan öhdəlikləri, həmin öhdəliklərin ədalətli dəyərində hesablamalıdır. Öhdəlik ödənilənə qədər, hər bir hesabat və ödəmə dövrü üçün, müəssisə öhdəliyin ədalətli dəyərini hesablamalı və dəyişiklik olan halda, dövr üçün mənfəət və zərərdə tanınmalıdır.
- 32 Müəssisə əldə olunmuş xidmətləri və işçi xidməti göstərdikcə həmin xidmət üzrə yaranan öhdəliyi tanınmalıdır. Məsələn, səhmlərin qiymətində artım üzrə bəzi haqqlar dərhal verilir, və bu səbəbdən işçilər nağd ödənişə haqq qazanmaq üçün müəyyən olunmuş xidmət dövrünü başa vurmağa məcbur deyildir. Əksinə, sübut olmadığı halda, müəssisə, səhmlərin qiymətində artım üzrə haqqlar əvəzinə işçilər tərəfindən göstərilən xidmətlərin əldə olunduğunu ehtimal etməlidir. Buna görə də, əldə olunmuş xidmətləri və yaranan öhdəliyi dərhal tanınmalıdır. İşçilər müəyyən olunmuş xidmət dövrünü başa vurmamış səhmlərin qiymətində artım üzrə haqqlar verilməyən halda, müəssisə, əldə olunmuş xidmətləri və yaranan öhdəlikləri işçilər xidmət göstərdikləri dövr ərzində tanınmalıdır.
- 33 Öhdəlik ilkin olaraq hər hesabat dövründə, ödənilənə qədər, səhmlərin qiymətində artım üzrə haqqların ədalətli dəyərində, opsiyon qiymətləndirmə modelinin tətbiqi yolu ilə, səhmlərin qiymətində artım üzrə haqqların təqdim olunma şərtləri və hazırkı tarixə qədər işçilərin göstərdikləri xidmətin dərəcəsi nəzərə alınmaqla hesablanmalıdır

Pul vəsaitlərinin alternativləri ilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri

- 34 Şərtləri müəssisəyə və ya əks tərəfə sövdələşməni pul vəsaitləri (və ya digər aktivlər) və ya kapital alətlərinin buraxılması ilə ödəmə seçimi verən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri üçün, pul vəsaitləri və ya digər aktivlərlə ödənilməli öhdəliyi yaranan halda, müəssisə bu növ sövdələşmələri və ya onun komponentlərini pul vəsaitləri ilə həyata keçirilmiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri kimi, bu cür öhdəlik yaranmayan halda isə, qiymətli kağızlarla ödənməmiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri kimi qeyd etməlidir

Şərtləri əks tərəfi ödəmə yolu seçimi ilə təmin edən, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri

- 35 Müəssisə əks tərəfə pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsinin pul vəsaitləri və ya kapital alətlərinin buraxılması ilə ödəməyə seçim haqqı təqdim edən halda, əks tərəfə həm öhdəlik tərkibi (əks tərəfin ödəməni nağd pulla tələb etmə haqqı), həm də kapital tərkibi (əks tərəfin ödəməni kapital alətləri ilə tələb etmə haqqı) olan qarışıq maliyyə aləti təqdim etmiş olur. Ədalətli dəyəri birbaşa hesablanan, işçilərdən başqa tərəflərlə sövdələşmələr üçün, müəssisə qarışıq maliyyə alətinin kapital tərkibini əldə olunmuş mal və ya xidmətlərin ədalətli dəyəri ilə öhdəlik hissəsinin ədalətli dəyərindən fərqi kimi həmin mal və ya xidmətlər əldə olunan tarixdə hesablamalıdır
- 36 İşçilərlə sövdələşmələr də daxil olmaqla, digər sövdələşmələr üçün, müəssisə, pul vəsaitləri və ya kapital alətləri təqdim olunan hüquqların şərtləri nəzərə alınmaqla, qarışıq maliyyə alətinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə tarixində hesablamalıdır.
- 37 36-cı maddədə göstərilən tələbləri tətbiq etmək üçün, müəssisə ilkin olaraq öhdəlik hissəsini, sonra isə kapital hissəsini hesablamalıdır – əks tərəfin pay alətini əldə etmək

məqsədilə nağd ödəniş almaq haqqından imtina etməli olduğunu nəzərə alaraq. Qarışıq maliyyə alətinin ədalətli dəyəri iki tərkib hissənin ədalətli dəyərlərinin cəmidir. Buna baxmayaraq, əks tərəfin ödəmə seçiminə malik olduğu pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri adətən elə strukturlaşdırılır ki, bir ödəmənin ədalətli dəyəri digərinin alternativini olur. Məsələn, əks tərəfin səhm opsiyonlarını və ya pul vəsaitləri ilə həyata keçirilmiş səhmlərin qiymətində artım üzrə haqqları əldə etmək hüququ ola bilər. Bu hallarda, kapital hissəsinin ədalətli dəyəri sıfıra bərabər olur, və bu səbəbdən də maliyyə alətinin ədalətli dəyəri öhdəlik hissəsinin ədalətli dəyərinə bərabər olur. Əksinə olaraq, ödəmənin ədalətli dəyərləri fərqlənsə, kapital hissənin ədalətli dəyəri sıfırdan böyük olacaq, və bu halda maliyyə alətinin ədalətli dəyəri öhdəlik hissəsinin ədalətli dəyərindən artıq olacaq.

- 38 Müəssisə əldə olunmuş mal və ya xidmətləri, qarışıq maliyyə alətinin hər bir hissəsinə aidiyyəti ilə ayrı-ayrılıqda uçota almalıdır. Öhdəlik hissəsi üçün, müəssisə, pul vəsaitləri ilə həyata keçirilmiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinə tətbiq olunan tələblərə uyğun olaraq (31-33-cü maddələr), əldə olunmuş mal və ya xidmətləri və həmin mal və ya xidmətlərin ödənilməsi üçün öhdəliyi, əks tərəf malları təhviz etdikcə və ya xidmətləri göstərdikcə tanınmalıdır. Kapital hissəsi üçün (əgər varsa), müəssisə, kapital alətləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinə tətbiq olunan tələblərə uyğun olaraq (13-30-cu maddələr), əldə olunmuş mal və ya xidmətləri və kapitaldakı artımı, əks tərəf malları təhviz etdikcə və ya xidmətləri göstərdikcə tanınmalıdır
- 39 Hesablaşma tarixində müəssisə öhdəliyi, onun ədalətli dəyərinə qədər yenidən qiymətləndirməlidir. Əgər müəssisə hesablaşmanı həyata keçirmək üçün pul vəsaitləri vermək əvəzinə kapital alətləri buraxırsa, öhdəlik, buraxılmış kapital alətlərinin əvəzi kimi birbaşa kapitala köçürülməlidir.
- 40 Müəssisə hesablaşmanı həyata keçirmək üçün kapital alətləri buraxmaq əvəzinə pul vəsaitləri verən halda, bu, öhdəliyi tam şəkildə ödəmək üçün tətbiq olunmalıdır. Əvvəl tanınmış hər hansı kapital hissəsi kapitalda qalmalıdır. Nağd ödənişin seçilməsi ilə əks tərəf kapital alətlərini əldə etmək haqqından imtina edir (bu haqqı əldən verir). Buna baxmayaraq, bu tələb müəssisənin kapital daxilindəki köçürməni, yəni kapitalın bir komponentindən digərinə köçürməni tanımasına mane olmur.

Şərtləri müəssisəni ödəmə yolu seçimi ilə təmin edən, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri

- 41 Şərtləri müəssisəyə ödəməni pul vəsaitləri və ya kapital alətləri ilə etmək seçimi verən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələri üçün, müəssisə özünün pul vəsaitləri ilə həyata keçirməli olduğu cari öhdəliyə sahib olub-olmamasını müəyyən etməli və müvafiq şəkildə pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsini uçota almalıdır. Əgər kapital alətləri ilə ödəmə seçimi kommersiya mahiyyətinə malik deyilsə (məsələn, müəssisənin hüquqi əsaslarla səhm buraxılışına icazəsi olmayan halda), müəssisənin hesablaşmanın pul vəsaitləri ilə həyata keçirilməsi üzrə keçmiş təcrübəsi və ya təyin olunmuş siyasəti varsa, və ya əks tərəfin pul vəsaitləri ilə ödəmə istəməsinə baxmayaraq, müəssisə adətən pul vəsaitləri ilə ödəmə həyata keçirirsə, müəssisənin pul vəsaitləri ilə həyata keçirilməli olan cari öhdəliyi vardır.
- 42 Müəssisənin pul vəsaitləri ilə ödənilməli öhdəliyi olan halda, o, bu sövdələşməni, 31-33-cü maddələrdə verilmiş, pul vəsaitləri ilə ödənilmiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinə tətbiq olunan tələblərə uyğun uçota almalıdır

- 43 Bu cür öhdəlik olmayan halda, sövdələşmə 13-30-cu maddələrdə verilmiş kapital alətləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsinə tətbiq olunan tələblərə uyğun uçota alınmalıdır. Hesablaşma həyata keçirilən zaman:
- (a) müəssisə pul vəsaitləri ilə ödəməni seçdiyi halda, aşağıdakı (c) bəndində göstərilənlər istisna olmaqla, ödəmə kapital paylarının yenidən alınması, yəni kapitaldan tutulma kimi qeyd olunmalıdır.
  - (b) müəssisə kapital alətləri ilə ödəməni seçdiyi halda, aşağıdakı (c) bəndində göstərilənlər istisna olmaqla, heç bir növbəti qeyd tələb olunmur (lazım olan halda, kapitalın bir komponentindən digərinə köçürmədən başqa).
  - (c) müəssisə daha yüksək ədalətli dəyəri olan ödəmə alternativini seçdiyi halda, ödəmə tarixində olduğu kimi, müəssisə, verilmiş artıq dəyər üçün əlavə xərcləri tanımalıdır, yəni, ödənilmiş pul vəsaitləri ilə buraxılmalı olan kapital alətlərinin ədalətli dəyəri arasındakı fərq, və ya, buraxılmış kapital alətlərinin ədalətli dəyəri ilə ödənilməli olan pul vəsaitlərinin məbləği arasındakı fərq.

Məlumatın açıqlanması

- 44 Müəssisə maliyyə hesabatları istifadəçilərinə dövr ərzində baş vermiş pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinin əhəmiyyətini və dərəcəsini başa düşməyə imkan yaradan məlumatı açıqlamalıdır.
- 45 44-cü maddədə verilmiş prinsipə riayət etmək üçün müəssisə ən azı aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Hər razılaşmanın, hüququn verilməsi tələbləri, təqdim edilmiş seçimlərin maksimal müddəti və hesablaşma metodu (pul vəsaitləri və ya kapital alətləri ilə) kimi ümumi şərtlər daxil olmaqla, dövr ərzində mövcud olmuş hər bir pay alətləri əsasında ödəmə razılaşmasının təsviri. 44-cü maddədəki prinsipi tətbiq etmək üçün hər bir razılaşma üçün ayrıca açıqlama tələb olunmursa, mahiyyət etibarilə eyni olan pay alətləri əsasında ödəmə razılaşmalarının üçün, müəssisə birləşmiş məlumatları açıqlaya bilər.
  - (b) aşağıdakı opsiyon qruplarının hər biri üçün səhm opsiyonlarının sayı və icra qiymətlərinin çəkili orta dəyəri:
    - (i) dövrün əvvəlindəki ödənilməmiş;
    - (ii) dövr ərzində təqdim olunmuş
    - (iii) dövr ərzində müsadirə edilmiş
    - (iv) dövr ərzində icra olunmuş
    - (v) dövr ərzində sona çatmış
    - (vi) dövrün sonunda ödənilməmiş; və
    - (vii) dövrün sonunda icra oluna bilən.
  - (c) dövr ərzində icra olunmuş səhm opsiyonları üçün, icra tarixində hesablanmış orta çəkili qiymətini. Opsionlar bütün dövr ərzində müntəzəm şəkildə icra olunan halda, müəssisə, dövr ərzindəki hesablanmış orta çəkili səhm qiymətini açıqlaya bilər.
  - (ç) dövrün sonunda verilməmiş olan səhm opsiyonları üçün, icra qiymətləri silsiləsi və müqavilə üzrə hesablanmış qalan müddətin orta çəkili qiymətini. Əgər icra qiymətləri silsiləsi genişdirsə, verilməmiş opsiyonlar, buraxıla bilən əlavə səhmlərin sayının və həmin opsiyonların icrası üzrə əldə oluna biləcək pul vəsaitləri məbləğinin və müddətinin təyin olunması üçün kömək ola biləcək silsilələrə bölünməlidir

- 46 Müəssisə, maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə, əldə olunmuş mal və ya xidmətlərin, və ya təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərlərinin dövr ərzində necə təyin olunduğunu başa düşməyə imkan verən məlumatları açıqlamalıdır.
- 47 Müəssisə kapital alətlərinin əvəzi kimi dolayı olaraq əldə olunmuş mal və ya xidmətlərin ədalətli dəyərini təqdim olunmuş kapital alətlərinin ədalətli dəyərində istinadən qiymətləndirdiyi halda, 46-cı maddədəki prinsipə riayət etmək üçün, müəssisə ən azı aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) dövr ərzində təqdim olunmuş səhm opsiyanarı üçün, həmin opsiyonların qiymətləndirmə tarixində hesablanmış orta çəkili ədalətli dəyəri və həmin dəyərin necə hesablanması haqqında məlumat, aşağıdakılar da daxil olmaqla:
- (i) istifadə olunmuş opsiyon qiymətləndirmə modeli və həmin modelə qoyuluşlar (səhmin hesablanmış orta çəkili qiyməti, icra qiyməti, gözlənilən dəyişkənlik, opsiyonun müddəti, gözlənilən dividendlər, risksiz faiz dərəcəsi daxil olmaqla) və digər qoyuluşları (istifadə olunan metod, gözlənilən vaxtından əvvəl icranın təsirlərinin birləşdirilməsi üçün edilən fərziyyələr daxil olmaqla).
- (ii) gözlənilən dəyişkənliyin tarixi dəyişkənliyə əsaslanması dərəcəsinin izahı daxil olmaqla, gözlənilən dəyişkənliyin necə təyin olunduğunu; və
- (iii) bazar şərtləri kimi, opsiyon təqdim etmənin digər xüsusiyyətlərinin ədalətli dəyərin hesablanmasına daxil olunub-olunmaması və necə daxil olması.
- (b) dövr ərzində təqdim olunmuş digər kapital alətləri üçün (səhm opsiyonlarından başqa), qiymətləndirmə tarixində həmin kapital alətlərinin sayı və hesablanmış orta çəkili ədalətli dəyəri, və həmin ədalətli dəyərin hesablanması haqqında məlumat, aşağıdakılar da daxil olmaqla:
- (i) ədalətli dəyər müşahidə oluna bilən bazar qiyməti əsasında hesablanmayan zaman, onun hansı yolla təyin olunması;
- (ii) gözlənilən dividendlərin ədalətli dəyərin hesablanmasına daxil olunub-olunmaması və necə daxil olunması;
- (iii) təqdim olunan kapital alətlərinin digər xüsusiyyətlərinin ədalətli dəyərin hesablanmasına daxil olunub-olunmaması və hansı yolla daxil olması.
- (c) dövr ərzində dəyişilmiş pay alətləri əsasında ödəmə razılaşmaları üçün:
- (i) həmin dəyişikliklərin izahı
- (ii) təqdim olunmuş artan ədalətli dəyər (həmin dəyişikliklər nəticəsində); və
- (iii) yuxarıdakı (a) və (b) bəndlərinin tələblərinə uyğun olaraq, təqdim olunmuş artan ədalətli dəyərin hesablanması haqqında məlumat
- 48 Müəssisə dövr ərzində əldə olunmuş mal və ya xidmətlərin ədalətli dəyərini birbaşa hesabladığı halda, müəssisə ədalətli dəyərin necə müəyyən olunduğunu açıqlamalıdır (məsələn, ədalətli dəyərin həmin mal və ya xidmətlərin bazar qiymətləri ilə hesablanmasını).
- 49 Müəssisə 15-cü maddədəki ehtimalı təkzib edən halda, o, bu faktı və ehtimalın hansı səbəbdən təkzib olunmasını açıqlamalıdır.
- 50 Müəssisə, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrinin dövr üzrə mənfəət və ya zərərə və maliyyə vəziyyətinə təsirini maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə başa düşməyə imkan verən məlumatları açıqlamalıdır.

- 51 50-ci maddədə göstərilən tələbə qüvvə vermək üçün, müəssisə ən azı aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) əldə olunmuş mal və ya xidmətləri aktiv kimi tanınmayan, və bu səbəbdən dərhal xərclər kimi tanınan, pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrindən yaranan dövr üçün tanınan ümumi xərcləri (o cümlədən kapital alətləri vasitəsilə həyata keçirilən pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşməsi kimi qeyd olunan sövdələşmələrdən yaranan ümumi xərclərin bir hissəsinin ayrıca açıqlamalıdır);
  - (b) pay alətləri əsasında ödəmə sövdələşmələrindən yaranan öhdəliklər üçün:
    - (i) dövrün sonunda ümumi balans dəyərini; və
    - (ii) dövrün sonunda əks tərəfin pul vəsaitləri və ya digər aktivlərə olan hüququnun verilməsi üçün öhdəliklərin müddətinin sonundakı ümumi həqiqi dəyərini (məsələn, səhmlərin qiymətində artım üzrə haqqlar)
- 52 Bu Standartın tələb etdiyi məlumatlar 44, 46 və 50-ci maddələrindəki tələblərə cavab verməyən halda, müəssisə, bu cür məlumatları həmin tələblərin ödənilməsi üçün lazım olan tərzdə açıqlamalıdır.

Keçid müddələri

- 53 Bu Standartın tətbiq olunduğu bütün kapital alətlərinin təqdim olunmaları üçün, müəssisə müqayisəli məlumatları yenidən təqdim etməli və, bunun mümkün olduğu hallarda, bölüşdürülməmiş mənfəətin açılış saldosuna düzəliş etməlidir.
- 54 Bu Standartın tətbiq olunmadığı bütün kapital alətləri üçün (məsələn, 1 yanvar 2008-ci il və ya ondan əvvəlki tarixdə təqdim olunmuş kapital alətləri), müəssisə buna baxmayaraq, 44-45-ci maddələrdə tələb edilən məlumatları açıqlamalıdır
- 55 Bu Standart qüvvəyə mindikdən sonra, müəssisə, bu Standartın tətbiq olunmadığı kapital alətlərinin şərtlərinə dəyişiklik edərsə, istənilən halda bu cür dəyişiklikləri uçota almaq üçün 27-30-cu maddələri tətbiq etməlidir
- 56 Bu Standartın qüvvəyə minmə tarixində mövcud olan səhmlər əsasında ödəmə sövdələşmələrindən əmələ gələn öhdəliklər üçün, müəssisə bu Standartı retrospektiv olaraq tətbiq etməlidir. Bu öhdəliklər üçün, məlumatların 1 yanvar 2008-ci ildən əvvəlki dövrə aid olması səbəbindən, müəssisənin müqayisəli məlumatı yenidən təqdim etməsinin tələb olunmaması halları istisna olmaqla, müəssisə, müqayisəli məlumatın yenidən təqdim olunduğu ən erkən keçmiş dövr üçün bölüşdürülməmiş mənfəətin açılış saldosuna düzəliş etməklə, müqayisəli məlumatları yenidən təqdim etməlidir.

Qüvvəyə minmə tarixi

- 57 Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müvafiq nömrəli əmri ilə qüvvəyə minir.

ƏLAVƏ 1

“PAY ALƏTLƏRİ ƏSASINDA ÖDƏMƏ” adlı 2 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müqayisə

“PAY ALƏTLƏRİ ƏSASINDA ÖDƏMƏ” Kommersiya Təşkilatları üçün 33 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı əsasən “PAY ALƏTLƏRİ ƏSASINDA ÖDƏMƏ” adlı 2 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartından (2006-ci ilin redaksiyası) götürülmüşdür. Bu Standartlar arasında başlıca fərqlər aşağıdakılardır

- 33 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı ilə 2 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı arasında əhəmiyyətli fərqlər mövcud deyildir
- 1-ci maddədə verilmiş ümumi müddəalar 33 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartını “Mühasibat uçotu haqqında” qanun ilə əlaqələndirmək üçün əlavə edilmişdir
- 3-cü və 4-cü maddələr, “Mühasibat uçotu haqqında” qanunda göstərilədiyi kimi, həmin standartı tətbiq etməli olan müəssisələri müəyyən edir
- 2 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına bir sıra şərhədiçi misallar, şərhlər və təqdimatlar daxildir. Müəyyən edilmiş siyasətə uyğun olaraq, bu cür misal və şərhlər 33 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartda deyil, Şərhlər sənədində əhatə olunur
- 2 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartınının bəzi maddələrinin İngilis dili sadələşdirilmişdir.